

Lotteri- og Stiftelsestilsynet
Avdeling for frivillighetsstøtte
postmottak@lottstift.no

16.01.2024

Vedtak om delvis godkjent søknad om momskompensasjon for 2022 - NORSK FORENING FOR FARTØYVERN, org.nr. 965 906 746 (deres referanse 2023/16622)

Norsk Forening for Fartøyvern viser til Vedtak om delvis godkjent søknad om momskompensasjon for 2022 - NORSK FORENING FOR FARTØYVERN, org.nr. 965 906 746 (deres referanse 2023/16622), datert 20. desember 2023. Norsk Forening for Fartøyvern klager herved på vedtaket fordi vi mener vedtaket baserer seg på misforståelser og uriktig tolkning av Forskrift om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner og uriktig tolkning av Kulturminneloven. I tillegg overses nasjonale føringer for frivillighetspolitikken.

Lotteri- og Stiftelsestilsynet differensierer heller ikke mellom fredet fartøy og vernet fartøy. Tilsynets definisjon av *kulturminne* mangler også i vedtaket. Vi merker oss videre at tilsynet har en annen tolkning enn den Lotterinemda har i forhold til kulturminnevernets rolle. Lotterinemda stadfester at det frivillige kulturminnevernet går ut over det offentlige oppgaver knyttet til ivaretagelse av kulturminner, og at arbeidet er et supplement til offentlige oppgaver. Dette gjaldt pengespilloven, men vil naturlig gjelde for momskompensasjonsordningen også.

Norsk Forening for Fartøyvern er av den oppfatning at Lotteri- og stiftelsestilsynet her utøver en egen forvaltningspraksis som ikke er i tråd med hverken momskompensasjonsordningens formål om å fremme frivillig aktivitet eller nasjonale føringer for frivillighetspolitikken. Dette kan også leses blant annet ut av Riksantikvarens frivillighetsstrategi og vedlagte korrespondanse mellom Klima- og miljødepartementet og Riksantikvaren. Vi merker oss videre at Lotteri- og stiftelsestilsynet uriktig er av den oppfatning at det er det offentlige oppgave å kompensere alle kostnader knyttet til restaurering og vedlikehold av kulturminner. Dette er ikke tilfelle.

Begrunnelse

Avslag om momskompensasjon for de fleste av foreningens underledd begrunnes med Forskrift om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner og at det her ikke gis kompensasjon til "*virksomhet som kommer næringsinteresser eller offentlige oppgaver til gode*". Vedtaket legger til grunn at foreningens underledds arbeid dekkes av denne ordlyden. Det henvises videre til formålsparagrafen i Kulturminneloven i vedtaket: «*Ivaretagelse av kulturminner er et nasjonalt ansvar etter lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner. Se særlig § 1 første og andre ledd. Arbeid for vern av kulturminner anses som en offentlig oppgave.*»

Vi er uenig i at nasjonalt ansvar (ref. Kulturminneloven) er det samme som offentlige oppgaver (ref. Forskrift om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner). Frivillig innsats er ikke en offentlig oppgave. I tillegg jobber våre frivillige ikke *for* vern, men *med* vern, drift, vedlikehold og formidling av flytende kulturminner.

Lovens henvisning til det nasjonale ansvaret må også tolkes i tråd med forarbeidene (Ot.prp.nr.51, 1991–1992), slik vanlig praksis er. Alle, både det offentlige, enkeltpersoner og frivilligheten, har et felles ansvar. Vi mener det dermed ikke er riktig å tolke vern av kulturminner som en ren «offentlig oppgave» etter Forskrift om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner § 3 tredje ledd bokstav f.

Våre frivilliges innsats for våre flytende kulturminner er ikke et arbeid som direkte kommer offentlige oppgaver til gode etter forskriftens § 3 tredje ledd bokstav f jfr. kulturminneloven § 1. Frivillige i fartøyvernet utfører ikke offentlige oppgaver, eller er en erstatning for disse. Det offentlige ansvaret etter kulturminneloven er primært knyttet til fredning av fartøy, mens private eiere har ansvaret for vedlikehold og drift innen disse rammene. Tilsynet skiller altså ikke mellom det offentliges verneansvar (som er en offentlig oppgave og utføres av Riksantikvaren ved at fartøy blir fredet eller vernet) og det private økonomiske ansvaret, driften og vedlikeholdet.

Forarbeidene til kulturminneloven presiserer som nevnt at kulturminnevern ikke er en statlig oppgave som sådan, men et felles ansvar: «*Bestemmelsen gjør det videre klart at kulturminner og kulturmiljøer er nasjonale verdier som alle, både statlige, regionale og lokale myndigheter samt enkeltpersoner, har et ansvar for.*» Ot.prp.nr.51 (1991–1992), om lov om endringer i lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, s. 23. Fartøyvern er derfor alles ansvar og våre frivillige utfører således ikke frivillig innsats som en offentlig oppgave. Dette prinsippet er også tydelig i Riksantikvarens frivillighetsstrategi s. 22: «*Frivillig sektor skal ikke være en erstatning for offentlig virksomhet, eller utføre oppgaver som offentlig sektor har et primæransvar for. Samtidig er frivillig sektor avhengig av både samarbeid og dialog med ulike deler av offentlig forvaltning, og til dels noe økonomisk støtte fra det offentlige*».

Riksantikvarens frivillighetsstrategi presiserer videre: "*Frivillig sektor er et mangefasettert og uensartet felt, som er uavhengig i kraft av å være frivillig og ikke en del av den offentlige forvaltningen. Dette er et viktig prinsipp. Frivilligheten er ikke en erstatning for offentlig virksomhet. For Riksantikvaren er det viktig at de frivillige organisasjonene bevarer sin integritet og uavhengighet, slik at disse også kan være et korrektiv til offentlig forvaltning og medvirke til god utvikling på kulturmiljøfeltet. Samtidig er frivillig sektor avhengig av både samarbeid og dialog med ulike deler av offentlig forvaltning, og til dels økonomisk støtte fra det offentlige*", Riksantikvarens Frivillighetsstrategi s. 11.

Norsk Forening for Fartøyvern tolker «offentlige oppgaver» etter forskriftens § 3 tredje ledd bokstav f. som statens lovbestemte oppgaver. Lotteri- og stiftelsestilsynet presiserer på egne nettsider følgende: *«Med virksomhet som kommer offentlige oppgaver til gode menes oppgaver og aktiviteter som typisk oppfattes som offentlige og som utføres for stat, kommune eller fylkeskommune. Vurderingen om virksomheten kommer offentlige oppgaver til gode er ofte knyttet til lovpålagte oppgaver, men det kan også være andre oppgaver som ikke er lovpålagte eller ikke utføres på bestilling»*. Det vil være en urimelig og utvidende tolkning dersom alle oppgaver staten har et delansvar for – eller samarbeider med frivilligheten om – utelukkes. En slik tolkning vil ramme alle frivillige organisasjoner. Foreningen kan ikke se at en slik tolkning er i tråd med forskriftens formål § 1 i som skal være å fremme frivillig aktivitet (i Forskrift om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner).

Vi henviser også til Lotterinemdas sak 2023/995 (gjelder Pengespilloven, men prinsippet er det samme) som konstaterer under punkt 19 følgende om kulturminnevern (her ved Fortidsminneforeningen Hordaland): *«klagers virksomhet går ut over det offentliges oppgaver knyttet til ivaretagelse av kulturminner, og at arbeidet er et supplement til offentlige oppgaver. Overskuddet fra pengespillene vil følgelig ikke finansiere oppgaver som ved lov er lagt til offentlige organer eller virksomhet som utføres av eller på vegne av offentlige organer.»* Dette er overførbart til merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner og kulturminnevernet, herunder fartøyvern.

Det henvises videre til Norsk Forening for fartøyvern sin formålsparagraf i vedtakets vurdering hvor det påpekes at «NORSK FORENING FOR FARTØYVERN opplyser i søknaden at foreningens formål er å "Fremme bevaring og varig vern av verneverdige og fredete fartøy som kulturminner". Men dette er bare en liten del av vår formålsparagraf. I tillegg utfører ikke foreningen offentlige oppgaver (som å formelt verne og frede) men jobber som en interesseorganisasjon for å bedre vilkår for fartøyvernet og våre frivillige:

«§1 Formål: Norsk Forening for Fartøyvern er en interesseorganisasjon for verneverdige fartøyer. Foreningen skal:

- fremme bevaring og varig vern av verneverdige fartøyer
- utvikle og styrke de menneskelige ressurser og materielle vilkår knyttet til vernearbeidet
- arbeide for å skape og å styrke kontinuitet i fartøyenes eierskap og forvaltning
- være aktiv i utviklingen av verneformer innen rammen av antikvariske verneprinsipper
- stimulere til nødvendige omstillinger
- fremme samarbeid mellom fartøyeierne
- sikre solidarisk opptreden overfor myndighetene»

Vi merker oss i tillegg at Lotteri- og stiftelsestilsynet ikke differensierer mellom fredet fartøy og vernet fartøy. Et fartøy blir fredet etter Kulturminneloven, det gjør ikke vernete fartøy. De vernete fartøyene blir vernet etter Forvaltningsloven (som brukes her fordi Kulturminneloven ikke passer). Det er derfor en formell feil å referere til Kulturminneloven når det gjelder avslag på merverdiavgiftskompensasjon for vernete fartøy.

En frednings sak startes av et Fylkesting, Sametinget eller Riksantikvaren. Riksantikvaren fatter fredningsvedtaket etter Kulturminneloven. Når det gjelder vern av fartøy er det fartøyeier selv om søker sin Fylkeskommune om dette, mens Riksantikvaren avgjør søknaden og fatter vedtaket etter Forvaltningsloven. Det er helt frivillig å søke om vernestatus for sitt fartøy og ved eierskifte opphører fartøyets vernestatus, ny fartøyeier må eventuelt søke på nytt om hen ønsker.

Videre registrere vi at fartøy som ikke har status fredet eller status vernet har fått tildelt momskompensasjon etter søknad. Men alle har rett til å definere sitt eget kulturminne ref. Faro-konvensjonen (Europarådets rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet som gir alle mennesker rett til kulturarv og rett til å tolke sin egen historie og sine egne kulturminner). Norge ratifiserte Faro-konvensjonen i 2008 og har forpliktet seg til denne.

Vi ber derfor om en tilbakemelding på hva som av Lotteri- og Stiftelsestilsynet defineres som et kulturminne og hva som *ikke* defineres som et kulturminne og dermed ifølge Lotteri- og stiftelsestilsynet er berettiget til momskompensasjon etter søknad.

Det offentlige kan heller ikke pålegge frivilligheten å ta vare på et kulturminne, ref. nevnte Faro-konvensjon. Frivilligheten bestemmer selv hvilket kulturminne de vil ta vare på og er således ikke styrt av det offentlige, også selv om fartøyet fredes eller vernes.

Det er for øvrig underlig at tilsynet benytter foreningens hjemmeside for å innhente informasjon og ikke den offentlige Askeladden/Kulturminnesøk. Foreningen kan ikke garantere for riktigheten på vår hjemmeside all den tid det er fartøyeier selv som må melde inn endringer om fartøyet til foreningen.

I norsk kulturmiljøpolitikk er det ikke et offentlig ansvar eller oppgave å kompensere alle kostnader knyttet til restaurering og vedlikehold av kulturminner. Men det er opprettet ulike offentlige tilskuddsordninger til fartøyvern hvor eiere har mulighet til å søke om tilskudd til vedlikehold/utbedringer/restaureringer. Ordningene skal støtte de frivilliges arbeid og vernet av kulturminner. Dette gjelder blant annet Riksantikvarens post 74 over statsbudsjettet kap. 1429 (fredete og vernete fartøy) og Kulturminnefondet (fredete, vernete og verneverdige fartøy i privat eie), i tillegg til kommunale og fylkeskommunale ordninger.

Dette gir imidlertid ikke grunn til å ekskludere foreningen, foreningens underledd eller andre fartøyeiere fra å motta merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner om de mottar støtte over disse postene, noe som også er slått fast av Klima- og miljødepartementet. Her stadfester departementet i sitt brev til Riksantikvaren følgende: *«Formålet med merverdiavgiftskompensasjonsordningen er å fremme frivillig aktivitet. Dette er en separat ordning i forhold til Riksantikvarens tilskuddsordning og hensikten er å styrke de frivillige organisasjonene og ikke Riksantikvarens tilskuddsordning»*. Dette vil naturlig gjelde for alle offentlige tilskuddordninger. Målet er å styrke de frivillige organisasjonene, ikke tilskuddordningene.

Det er også verdt å merke seg de nasjonale føringene omkring frivillighetspolitikken hvor Riksantikvaren sier følgende om Meld. St 10 (2018-2019) Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig på side 14 i sin frivillighetsstrategi: *«I meldingen pekes det også særskilt på den innsatsen frivillige gjør innen kulturmiljøvern: «frivillig innsats bidreg til å sikre den felles kulturarven vår». Meldingen understreker at frivilligheten er selvstendig, og at staten ikke skal sette mål for frivilligheten, det skal frivilligheten gjøre selv. Men staten skal støtte opp om frivillig sektor gjennom: «(...) tilskot, enkel og gjennomsliktig tilskotsforvaltning og en heilskapleg, føreseieleg og koordinert politikk. Det er eit mål for staten å leggje til rette for ein aktiv og berekraftig frivillig sektor som held ved lag og aukar innsatsen og aktiviteten sin.»*

«Det er et mål å videreutvikle samarbeidet med de frivillige organisasjonene», sier Riksantikvaren i sin Frivillighetsstrategi, s. 14. Dette står i skarp kontrast til Lotteri- og stiftelsestilsynets avslag på momskompensasjon for 2022 for mange av Norsk Forening for Fartøyverns underledd (deres referanse 2023/16622).

På bakgrunn av ovennevnte punkter ber vi om at klagen tas til følge og at forvaltningspraksis følger Forskrift om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoners formål samt nasjonale føringer for frivillighetspolitikken.

Med vennlig hilsen

(sign.)
Hedda Lombardo
generalsekretær
Norsk Forening for Fartøyvern

(sign.)
Kari Anne Flaa
spesialrådgiver
Norsk Forening for Fartøyvern

Vedlegg: Korrespondanse fra Klima- og miljødepartementet til Riksantikvaren, ref. 19/835-4.